

Gymnázium Uničov, Gymnazijní 257, 783 91 Uničov

Práce do soutěže: **Eustory**

Osudy přeživšího holocaustu Rudolfa Buxbauma

David Šebesta

Vedoucí práce: Mgr. Aleš Langer

2020/2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem uvedenou odbornou práci vypracoval samostatně, bez cizí pomoci, a že uvádím veškerou použitou literaturu

V Uničově dne /14. 5. 2021/.....

David Šebesta

Poděkování

Na tomto místě bych nejprve chtěl poděkovat Jindřichu Buxbaumovi, synovi Rudolfa Buxbauma, přeživšího holocaustu, o němž tato odborná práce pojednává. Panu Buxbaumovi patří mé vřelé díky za jeho ochotu se mnou spolupracovat a poskytnutí cenných materiálů, které bych jinak sháněl velmi obtížně.

Poděkování patří i pracovníkům Židovské obce v Olomouci a Moravského zemského archivu za jejich ochotu a čas při mém studiu pramenů a také Mgr. Aleši Langerovi za odborné vedení této práce, za cenné připomínky, rady, podněty a čas, který mi věnoval.

Anotace

Ve své práci se snažím sestavit ucelený životní příběh přeživšího holocaustu Rudolfa Buxbauma. Důraz kladu především na zmapování jeho životních osudů v nacistických pracovních a vyhlazovacích táborech za 2. světové války, ze kterých společně se svou nejbližší rodinou jako zázrakem vyvázl živ. Část práce zabývající se osobním životem Rudolfa Buxbauma vychází převážně z vyprávění jeho syna Jindřicha Buxbauma a také ze vzpomínkového rozhovoru s Rudolfem Buxbaumem z roku 1974. Příběh pana Buxbauma a jeho rodiny je jedním z mála šťastných, i přesto však neznámých. Stejně jako příběhy dalších osob stížených holocaustem bychom si jej měli připomínat, abychom nikdy nezapomněli na zřůdnosti nacistického teroru.

Klíčová slova

Židé; holocaust; genocida; historie; životní osudy

Annotation

In this thesis, I deal to compile a complex life story of Holocaust survivor Rudolf Buxbaum. Specifically, his life destiny in Nazi labour and extermination camps during World War II, from which he and his closest family miraculously escaped alive. Part of the thesis dealing with Rudolf Buxbaum's personal life is based mainly on the story of his son Jindřich Buxbaum and on a memorial interview with Rudolf Buxbaum from 1974. The story of Mr. Buxbaum and his family is one of the few happy, yet unknown. Like the stories of other people affected by the Holocaust, we should remember it so that we never forget the monstrosities of Nazi terror.

Keywords

Jews; Holocaust; genocide; history; life destinies

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Situace ve 30. letech v Evropě.....	8
2.1	Křišťálová noc	9
2.2	Protektorát Čechy a Morava	9
2.3	Konference ve Wannsee	10
3	Rudolf Buxbaum.....	11
3.1	Nová Hradečná	11
3.2	Terezín	12
3.3	Ghetto Terezín	12
4	Osvětim.....	15
4.1	Život v táboře.....	17
4.2	Hygiena v Birkenau	18
4.3	Práce v táboře	19
4.4	8. březen 1944 v Birkenau	19
4.5	Plánovaný útěk z tábora.....	21
4.6	Připravovaná likvidace rodinného tábora 20. června 1944	21
5	Schwarzheide – pochod smrti	23
5.1	Život ve Schwarzheide	23
5.2	Konec války.....	23
5.3	Osudy rodiny Rudolfa Buxbauma za války.....	24
6	Život po válce	25
6.1	Věra Buxbaumová	25
7	Rozhovor s Jindřichem Buxbaumem	26
8	Závěr	30
9	Seznam pramenů a literatury.....	31
9.1	Prameny	31
9.2	Literatura	32
10	Přílohy	33

1 Úvod

Tématem této odborné práce je sledování životních osudů přeživšího holocaustu Rudolfa Buxbauma a jeho nejbližší rodiny, která za 2. světové války jako zázrakem přečkala ve zdraví všechny nástrahy nacistického represivního aparátu namířeného zejména proti Židům.

Důvodem, proč jsem se rozhodl zaměřit právě na toto téma, byl můj zájem podívat se na problematiku šoa, tj. systematického vyvraždění Židů přímo z pohledu člověka, který přežil bezohledný fyzický, ale i psychický teror mezi lety 1939 až 1945.

Sešel jsem se tedy několikrát se synem Rudolfa Buxbauma Jindřichem Buxbaumem, abych se více ponořil do tématu holocaustu. Ve své práci se pokouším najít odpověď na otázku, jak mohou prožité útrapy za 2. světové války ovlivnit následný život člověka a případně i budoucí generace potomků.

Práce je rozdělena do šesti kapitol a dílčích podkapitol. V úvodní kapitole své práce stručně nastiňuji situaci ve 30. letech v Německu a v Protektorátu Čechy a Morava, abych ozřejmil dějinný vývoj, který směřoval až k největší genocidě jednoho národa v dějinách lidstva.

Následující kapitoly jsou věnovány osudu Rudolfa Buxbauma za 2. světové války, a to hlavně pobytům v Terezíně a Osvětimi, které jej poznamenaly na celý život. Záměrem těchto kapitol je přiblížení velmi náročného každodenního života vězňů v táborech, který je psychicky velmi deplal.

Na tyto části pak navazuje předposlední kapitola, která pojednává o konci války, pochodu smrti a následném navrácení Rudolfa Buxbauma do běžného života.

Neobyčejný životní příběh Rudolfa Buxbauma, ale i jeho blízké rodiny zpracovávám částečně formou oral history s využitím rozhovoru s Jindřichem Buxbaumem. Protože židovských pamětníků, kteří zažili druhou světovou válku, stále ubývá, jsem velmi rád, že jsem se alespoň zprostředkovaně mohl dozvědět od Jindřicha Buxbauma o unikátním osudu jeho rodiny.

Cílem této odborné práce by mělo být zmapování konkrétního lidského osudu, s jehož pomocí lze vykreslit ucelený obraz nacistického teroru páchaného na Židech za 2. světové

války. Tato dějinná kapitola nesmí být nikdy zapomenuta, jelikož historie se může kdykoliv opakovat.

2 Situace ve 30. letech v Evropě

S porážkou v 1. světové válce a celosvětovou hospodářskou krizí ve 30. letech zažilo Německo, resp. poválečná Výmarská republika nebyvalý ekonomický úpadek. Obě události si vybraly svou daň, a to jak na podobě tehdejší země, tak hlavně na civilním obyvatelstvu. Výsledné reparace a zabránění kolonií¹ vítěznými zeměmi spojené s devastujícími následky propadu akcií na americké burze v říjnu roku 1929 vytvořily ideální prostředí pro nástup nacismu v Německu.

Nacionálně socialistická německá dělnická strana neboli NSDAP² zažívala na počátku 30. let nebyvalý volební úspěch.³ Mezi hlavní body jejího programu patřil slibovaný boj proti nezaměstnanosti a odpor ke komunismu. Ve federálních volbách do říšského sněmu 6. listopadu 1932 získala NSDAP 33 % hlasů a stala se tak nejsilnější politickou stranou. Následně prezident Hindenburg jmenoval Adolfa Hitlera 30. ledna 1933 kancléřem. Po Hindenburgově smrti převzal Hitler rozhodující kontrolu nad celou zemí, když zakázal ostatní politické strany a začal pronásledovat nepřátele státu, čímž nastolil totalitu.

Převzetí moci nacisty znamenalo pro Židy začátek krutého zacházení. Projevy antisemitismu postupně přešly od osobních útoků a rabování židovských obchodů až k vyloučení Židů z veřejného života. Tomu dopomohly německým státem vytvořené tzv. norimberské zákony⁴, které vešly v platnost v září 1935. Tyto zákony mimo jiné zakazovaly uzavírání sňatků mezi Židy a Němci a jejich mimomanželský styk. Norimberské zákony také určovaly, koho lze pokládat za Žida. Dalšími nařízeními Židé postupně ztratili veškerá občanská práva.

Nejde se ubránit dojmů, že Židé byli jakýmsi obětními beránky za příkoří, jichž se Němcům po světové válce podle jejich mínění dostalo. Hledání těch, kdo jsou odpovědní za způsobené války, krize či nemoci, dohnalo hlavní činitele NSDAP k vybití této podle nich

¹ Výmarská republika musela zaplatit na reparacích 132 miliard marek, také ztratila své kolonie v Africe (např. dnešní Namibii, Tanzanii), Asii potažmo v Tichomoří (Mariany, Samoa) a byla nucena omezit početní stav své armády pouze na sto tisíc vojáků.

² Roku 1920 byla založena NSDAP Karlem Harrerem a Antonem Drexlerem. Od roku 1921 až do roku 1945 byl předsedou Adolf Hitler.

³ V roce 1930 získali 107 mandátů oproti dosavadním 12.

⁴ Norimberské zákony z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti).

„podřadné rasy“, která pro svoji odlišnost musela trpět. Židé, jako národnostní menšina, jež vlastnila mnoho majetku, byla snadnou obětí.

2.1 Křišťálová noc

Zanedlouho po obsazení Sudet⁵ došlo k tzv. křišťálové noci, kdy vzplála většina synagog ve větších městech v nacistickém Německu, jehož součástí v té době už bylo i Rakousko a Sudety.⁶ Kristallnacht byla odplatou Němců za útok židovského mladíka Herschela Grynszpana, který 7. listopadu 1938 zaútočil v Paříži na německého diplomata Ernsta vom Ratha. Grynszpan ho smrtelně zranil a diplomat o dva dny později zemřel. Téhož dne, 9. listopadu 1938, vystoupil Joseph Goebbels s ostrým antisemitským projevem, který zavalil příčinu k násilnostem později označeným jako křišťálová noc.

2.2 Protektorát Čechy a Morava

Po okupaci 15. března 1939 německými vojsky a následném vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava dostala židovská otázka zřetelný, a hlavně zákonný podklad v rámci nacistického systému na základě tzv. norimberských zákonů.

Od března 1939 byla také v našich zemích postupně zaváděna různá omezující opatření ve vztahu k Židům, jako byl například zákaz zdržovat se v městských lázních či zákaz jízdy hromadnou dopravou. Porušení takových nařízení se trestalo vysokou pokutou. Od září 1939 musely být všechny židovské obchody označeny nápisem Jüdische Unternehmung.⁷

Protižidovská opatření byla zostřena nástupem Reinharda Heydricha do úřadu zastupujícího říšského protektora v Čechách a na Moravě. V rámci plánu tzv. konečného řešení židovské otázky (Endlösung der Judenfrage) měli být Židé umístěni do uzavřených táborů a následně deportováni na východ. O zřízení ghetta Terezín v Čechách a na Moravě bylo rozhodnuto už v říjnu 1941.⁸

⁵ K obsazení Sudet došlo po přijetí Mnichovské dohody podepsané 30. září 1938.

⁶ Pojem Sudety v souvislosti s územním celkem byl poprvé použit po vzniku československého státu pro západní Slezsko a severní Moravu (Sudetenland) jako jednu ze čtyř pohraničních provincií českých zemí, které chtěli čeští Němci připojit k nové alpské rakouské republice.

⁷ Jüdische Unternehmung – židovský podnik.

⁸ ŠTEFLOVÁ, L. Dětská časopisecká tvorba v terezínském ghettu [online]. Brno, 2010 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/zir18b/>. str. 16.

2.3 Konference ve Wannsee

S rychlým postupem ve válce spadlo do područí Němců několik milionů evropských Židů, a proto se 20. ledna 1942 u jezera Wannsee u Berlína sešli vrcholní představitelé NSDAP, aby společně projednali konečné řešení židovské otázky. Po hodině a půl přísně tajného jednání se všech 15 účastníků konference shodlo na tzv. evakuaci Židů. Zbýval jen poslední úkol, a to vymyslet způsob rychlé a hlavně odosobněné⁹ likvidace Židů. Nejprve Němci přišli s myšlenkou likvidování vězňů pomocí kysličníku uhelnatého, ten však nebyl dostatečně „efektivní“. Proto nacisti přistoupili na použití Cyklonu-B, velmi toxické dezinfekční látky, kterou posléze použili v plynových komorách v koncentračních táborech.¹⁰ Na pozadí těchto událostí mapují osudy pamětníka Rudolfa Buxbauma.¹¹

⁹ Prvotně likvidace Židů probíhaly zastřelením, avšak němečtí vojáci začali mít psychické problémy, proto se začalo uvažovat o jiném způsobu poprav Židů.

¹⁰ Nejznámějšími koncentračními tábory v prvních válečných letech byly Dachau, Sachsenhausen, Buchenwald, Mauthausen, Ravensbrück, Neuengamme, Flossenbürg, Osvětim a jiné.

¹¹ HÖSS, R. Velitelem v Osvětimi: autobiografické zápisky. Praha: Academia, 2006. s. 244.

3 Rudolf Buxbaum

3.1 Nová Hradečná

„Jihovýchodně na úpatí Bradla, 35 km severně od Olomouce na trati Olomouc – Šumperk leží obec Hradečná, obklopená dlouhými pásy polí a ovocnými sady. Cestující, kteří jezdí vlakem na jmenované trati, vidí jen horní část obce s kostelem a návsi. Z dálky vyhlíží kostel jako hrad s podhradím. Tento kostel stojí na kopci zvaném Hůrka (Horkaberg – Horkei) a je ze všech světových stran dobře viditelný.

Není-li opar, vidíme odtud Olomouc, sv. Kopeček, Šternberk, Uničov, Bouzov, Litovel, hrad Sovinec.

Obec Hradečná se rozkládá od jihozápadu k severovýchodu, je nyní dlouhá asi 1 km a má v současné době 100 domovních čísel. V roce 1910 při úředním sčítání lidu měla 533 německých a 9 českých obyvatel.

Všechny domy jsou bílé vápnem obílené a mají pečlivě udržované předzahrádky. Bílá barva domů krásně vyniká v zelené barvě stromů. Budovy jsou většinou kryté břidlicí. Jen několik ojedinělých budov je ještě kryto šindelem či slaměnými došky.

Před každou selskou usedlostí se nachází vysoká dřevěná brána, zavěšená do zděných sloupů, nad bránou zděné klenutí. Zahrady mají většinou dřevěné tyčkové ploty nebo kamenné zídky.

Podél hřbitovní zídky rostou vzrostlé kaštany a lípy, pod kterými se nacházejí dřevěné lavice zvoucí k posezení. V květnu, když stromy rozkvetou, jsou pastvou pro oči. “¹²

Adolf Sperlich, Kronika obce Hradečná, léto 1924

Právě zde, v Hradečné v domě číslo 6,¹³ se 2. ledna 1925 narodil Rudolf Buxbaum. Dětství prožil v Hradečné jako syn Jindřicha a Berty Buxbaumových. Jeho otec Jindřich Buxbaum se narodil v Kyjově. Matka Berta Buxbaumová, za svobodna Fuchsová, se narodila v Hradečné.¹⁴ Do této převážně německé obce se její rodiče přestěhovali z Úsova v roce 1860. V Hradečné žili jako jediná židovská rodina a provozovali zde obchod se smíšeným zbožím a taktéž hospodu.

Po mnichovské dohodě v říjnu 1938 bylo české a moravské pohraničí – včetně Hradečné – zabráno nacistickým Německem. Jindřich a Berta Buxbaumovi se svými třemi dětmi Hanou, Rudolfem a Iلسou se v Hradečné všeho vzdali a odstěhovali se do vnitrozemí. Odešli do

¹² Kronika | Obec Nová Hradečná. In: novahradecna.cz [online]. [cit. 15.02.2021]. Dostupné z: <http://www.novahradecna.cz/kronika>

¹³ Tento dům postavil Moritz Fuchs, tchán Jindřicha Buxbauma (otec Rudolfa Buxbauma), roku 1860.

¹⁴ Obec Nová Hradečná (německy Markersdorf) se nachází v okrese Olomouc. V roce 1960 byla Hradečná sloučena s obcí Hradec a vznikla Nová Hradečná, která byla později v letech 1976–1990 administrativně přičleněna k Troubelicím. Od roku 1990 je Nová Hradečná opět samostatnou obcí.

Dambořic na Kyjovsku za bratrem Jindřicha Buxbauma, který zde provozoval pivovar a hospodu.

Po obsazení zbytku republiky Německem v březnu 1939 se však jejich situace značně zkomplikovala, jelikož začaly platit norimberské zákony, a tudíž musela rodina Buxbaumů rázem přestat podnikat.

V lednu 1943 nacisté vypravili transport Židů právě z oblasti jižní Moravy. Předvolání k transportu Co (1000/66)¹⁵, který mířil 27. ledna 1943 z Uherského Brodu do terezínského ghetta, dostala i rodina Jindřicha Buxbauma

3.2 Terezín

Malé pevnostní město Terezín¹⁶ bylo vybudováno 150 let před 2. světovou válkou.¹⁷ Původně mělo sloužit jako pevnost střežící severní přístupy do vnitrozemí, a to hlavně kvůli dobytým Prusům. Postupem času se však jeho účel změnil.

Z Malé pevnosti, vybudované východně od původního města, se stala za 2. světové války věznice pražského gestapa. V roce 1941 začali Němci ve zbylé části Velké pevnosti, bývalých vojenských kasárnách, budovat sběrný tábor pro Židy z Protektorátu Čechy a Morava, Německa, Rakouska a Slovenska. Transporty do ghetta začaly proudit v listopadu 1941.¹⁸ Bylo to ghetto, kde byli lidé internováni a ze kterého neexistovala jiná cesta ven než transportem na východ do některého z koncentračních táborů.¹⁹ Postupně sem nacisté přemístili většinu Židů z Protektorátu Čechy a Morava, ale také z Německa a Rakouska.

3.3 Ghetto Terezín

Po příjezdu do tábora 27. ledna 1943 musel osmnáctiletý Rudolf Buxbaum projít vstupní prohlídkou, po níž mu bylo ze skladu přiděleno staré oblečení. V Terezíně byl zařazen do ubikace domova mládeže (Jugendheim), ve kterém bydleli děti do šestnácti let, výjimečně mladiství do osmnácti, ale i dvaceti let.²⁰ I přes to byla pracovní povinnost v Terezíně stanovena už od šestnácti let, takže se zde Rudolf Buxbaum vyučil hodinářem a z domova mládeže se

¹⁵ KLEN, R., NARWA, P. *Vryté do paměti*. Hradec Králové: Marius Pedersen, 2004. s. 56.

¹⁶ Terezín se nachází blízko Litoměřic v Ústeckém kraji.

¹⁷ Pevnost byla založena v roce 1780 Josefem II.

¹⁸ Ghetto bylo v Terezíně zřízeno 24. listopadu 1941.

¹⁹ HÖSS, R. *Velitelem v Osvětimi*: autobiografické zápisky. Praha: Academia, 2006. s. 242.

²⁰ ŠTEFLOVÁ, L. Dětská časopisecká tvorba v terezínském ghettu [online]. Brno, 2010 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/zir18b/>. str. 23.

přesunul do Hannoverských kasáren²¹, kde bydlel v jednom z úzkých, malých terezínských domků.²²

Samotný život v ghettu byl velmi náročný. Panoval zde nedostatek léčiv. Chlapci bydleli v přeplněných ubikacích na několikaproschodových palandách. V ghettu byly velmi časté krádeže jídla, protože hlad byl velký. Vězni v ghettu často kradli jídlo z balíků, které byly zasílány do tábora. Vzájemně mezi sebou obchodovali s jídlem. Ve svých vzpomínkách Rudolf Buxbaum uvádí, že například i oprava hodinek se platila chlebem.²³

Rudolfův otec Jindřich Buxbaum se v ghettu společně se svojí manželkou Bertou a nejmladší dcerou Ilsou udržel až do konce války, protože byl válečný invalida z 1. světové války.²⁴ Rudolf Buxbaum však nebyl v ghettu dlouho. Společně se svou sestrou byl zařazen do transportu, který odjížděl v září 1943. Patřil do tzv. rezervy neboli do skupiny vězňů, ze kterých se doplňoval početní stav transportovaných (pro případ, že by nebyl transport plně obsazen).

V téže době však u něj propukla úplavice; ta ho mohla teoreticky uchránit před transportem, jelikož ho mohl posudkový lékař odebrat z transportu, aby nenakazil své spoluvězně. Ale i přes to byl na nosítkách odnesen na shromaždiště k transportu. Naštěstí pro pana Buxbauma zasáhl osud, protože Němci dobírali do transportu do čísla rezervy 21, přičemž jeho číslo bylo 23, a tak se i se svou sestrou Hanou Buxbaumovou před tímto transportem uchránili.

Ovšem v prosinci, těsně před Vánoci, roku 1943 byli Rudolf a Hana Buxbaumovi zařazeni do transportu²⁵ znova, a tentokrát s nimi vlak odjel 18. prosince.

Cesta do Osvětimi trvala tři dny, přičemž už samotná cesta byla pro vězně enormně fyzicky i psychicky náročná, protože byli vměstnání v přeplněných vagónech, ve kterých museli po celou dobu jízdy stát.²⁶ Světlo a vzduch jim zajišťovala pouze malá okénka s mřížemi po obvodu vagónu. Než se však zavřely dveře od dobytčího vozu, dali Němci do každého z nich

²¹ Hannoverské kasárny byly ubikace pracujících mužů a jedna z kuchyní v ghettu Terezín.

²² Viz. Přílohy 10 obr. 1.

²³ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězňem koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974.

²⁴ Invalidům, resp. veteránům 1. sv.v bylo slibováno lepší zacházení, bylo jim řečeno, že jdou starobince, kde o ně bude dobře postaráno. Místo zaslouženého klidu je však čekal útrpný život v terezínském ghettu.

²⁵ Rudolf Buxbaum byl transportován do Osvětimi 18. 12. 1943. Kódové označení transportu bylo Ds.

²⁶ Dozorci dokázali vměstnat do každého vagónu více jak 50 lidí.

kbelíky. V jednom byla voda, druhý sloužil jako záchod. Jeden byl rychle prázdný, zato druhý přetékal.

Transport z Terezína s kódovým označením Ds, v němž jel Rudolf Buxbauma, si už při samotné cestě do Osvětimi vyžádal 30 obětí, zejména starších lidí.²⁷

²⁷ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

4 Osvětim

Osvětim byla soustavou 39 koncentračních táborů²⁸, které byly rozděleny do tří hlavních skupin, a to Osvětim I²⁹, Osvětim II³⁰ a Osvětim III.³¹

Dne 20. prosince 1943 přijelo do Osvětimi II – Birkenau z Terezína 5000 českých Židů. Po příjezdu do koncentračního tábora němečtí vojáci Rudolfa Buxbauma společně s dalšími vězni násilně vyhnali za doprovodu řevu a bití z dobytčího vagonu. S těmito vězni zacházeli stejně jako s těmi, kteří z Terezína přišli v září 1943: neproběhla obvyklá selekce, nikdo nebyl vybrán do plynu, všichni noví vězni byli umístěni do rodinného tábora (táborová sekce BIIB označovaná jako Familienlager), který měl sloužit jako ukázkový příklad tábora pro Červený kříž, přičemž měl také uklidnit rodiny Židů žijících v koncentračních táborech, které pochybovaly o životních podmínkách v koncentračních táborech, kde žili jejich blízcí. Všechno působilo dojmem, že velitelství tábora v Birkenau má veliký zájem na zdárném vývoji tohoto zvláštního tábora určeného pro rodiny.³²

Tábor Birkenau byl asi tři kilometry od trati, takže všechny židy společně s Rudolfem Buxbaumem Němci naložili na korby nákladních aut a odvezli³³ na ubikace rodinného tábora českých židů (Familienlager BIIB).

Než však byl Rudolf Buxbaum ubytován v rodinném táboře v Osvětimi, musel strávit určitou dobu v karanténě kvůli úplavici, kterou prodělal v Terezíně. Po vyléčení prošel tzv. dezinfekcí, při které stál několik hodin nahý venku na mrazu.

²⁸ Osvětim byla nejprve plánována jako tábor válečných zajatců (Kriegsgefangenenlager), a teprve když bylo později Hitlerem rozhodnuto o tzv. „konečném řešení židovské otázky“, byl původně zamýšlený zajatecký tábor proměněn na tábor vyhlazovací.

²⁹ Osvětim I byl hlavní tábor, ve kterém byla ústřední správa této továrny na smrt, ústředna jeho gestapa, hospodářské a německé zbrojní podniky.

³⁰ Osvětim II měla oficiální název Birkenau. Jeho hlavním účelem bylo hromadné ničení lidí v plynových komorách. K Birkenau patřily i menší tábory např. Budy, Harmeze, Rajsko.

³¹ Osvětim III neboli Buna byl koncentrační tábor pro výstavbu gigantických továrních komplexů na výrobu syntetické gumy v Monovicích. K táboru náležely menší tábory při uhelných dolech (např. Fürstengrube, Königshütte, Jawiszowice, a jiné).

³² KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 190.

³³ Tábor byl ještě ve výstavbě a koleje tehdy nevedly přímo k plynovým komorám. Také samotná rampa v Birkenau nebyla ještě dokončena.

Dezinfekční stanice s koupelnou byla mezi krematorii číslo II a III. Na dezinfekci přicházeli lidé z transportů, kteří byli uznáni jako schopní práce a nebyli zatím posláni do plynových komor. Zde se vězňové odvíšivali.

„Do dezinfekční stanice vcházeli ještě jako lidé, z ní vycházeli už jako otroci.“³⁴

Zde Rudolfa Buxbauma ostříhali a oholili na sucho tupou břitvou.³⁵ Osobní údaje Rudolfa Buxbauma, stejně jako každého nového příchozího vězně, byly zapsány do obšírného formuláře s mnoha rubrikami. Výslech a zapisování prováděl pracovní oddíl vězňů, který byl označován „politických písaři“. Bylo jich asi 20 a dohromady uměli téměř všechny evropské řeči. Při tomto úvodním „přivítání“ dostal Rudolf Buxbaum číslo 170 038, které mu vytetovali na předloktí levé ruky. Tetování zavedli esesáci teprve koncem roku 1942, a to pouze v Osvětimi. V jiných táborech se tato čísla vězňům netetovala. Hlavním důvodem tohoto opatření bylo zavedení pořádku do táborové evidence mrtvých i živých. Osvětim byla totiž vyhlazovacím táborem, z něhož neměl nikdo vyváznout živ. Totéž číslo si musel Rudolf Buxbaum přišít zároveň se žlutou Davidovou hvězdou na levou ruku kabátu a na pravou stranu kalhot.

Při dezinfekci zde také pan Buxbaum vyfasoval staré hadry, na kterých měl na zádech červenou čáru.³⁶ Co se týče oblečení, ve kterém přišel do Osvětimi, to nechal v pytlí v dezinfekční místnosti.

Nelítostné jednání ozbrojených příslušníků tábora demonstruje jedna z mnohých vzpomínek Rudolfa Buxbauma, kdy si chtěl jeden z vězňů vzít z pytle starý svetr, aby mu nebyla v táboře zima. Okamžitě poté, jak to zpozorovali všudypřítomní němečtí vojáci, byl vězeň bit ozbrojenými příslušníky tábora.

„Bití, většinou pětadvacet ran holí, jako trest, bylo v táboře velmi rozšířeným způsobem potrestání vězně i za sebemenší porušení kázně. Tento běžný táborový trest se vykonával obvykle najednou, když se nahromadilo několik vězňů, které bylo třeba potrestat. Exekuce se prováděla při apelu před zraky všech nastoupených vězňů. Odsouzení stáli ve frontě před

³⁴ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 29.

³⁵ Krematoria číslo I a II byla u samého tábora a bylo je vidět se všech stran, krematoria číslo III a IV byla skryta v malém lesíku a vysoké borovice a břízy zakrývaly tragédie statisíců a milionů. Toto místo se jmenovalo Březinka; odtud také německý název celého tábora: Birkenau.

³⁶ Pro propagandu bylo občas ve vybraných táborech (většinou v rodinných) necháno Židům jejich osobní oblečení a nebyli ostříhání. Důvodem pro toto jednání Němců byla snaha uklidnit zbylé Židy a Červený kříž, že život v táboře je snesitelný. Chování Němců však bylo velmi falešné, protože zbylí vězni v táboře, kteří nebyli hned po příjezdu zplynováni, vyfasovali staré obnošené oblečení nebo pruhované vězeňské šaty.

kozlíkem a čekali jeden po druhém, až na ně dojde řada. Svištivé rozmachy býkovce nebo ocelového lana, potaženého kůží, rozřezávaly hrobové ticho přítomných vyzáblých vězňů. Kruté a s nemilosrdnou pravidelností dopadaly rány na bezmocné a připoutané tělo mučeného a zařezávaly se do masa vypnutého těla. Zakrátko začaly lítat cáry chatrného oděvu promíšené krví... Vězeň musel přitom hlasitě počítat každou ránu. Když to některý nedokázal, protože byl pro prudké bolesti blíže k šílenství, tak mu esesáci ještě nějakou přidali navíc.“³⁷

„Tím, že vězňům všechno, doslova všechno vzali, ostříhali vlasy, nasucho oholili tupou břitvou, zažili věznění první psychický otřes, ze kterého se mnozí už nikdy nedokázali vzpamatovat. Hrubé zacházení esesmanů vůči vězňům, tetování vězeňských čísel, překotný chvat a zmatek ochromily každého nově příchozího.“³⁸

4.1 Život v táboře

Po jednom apelu si Rudolfa Buxbauma vytáhli němečtí vojáci na pomocné práce na strážnici SS do chemické továrny koncernu I. G. Farben, čímž se dostal k dostatečnému množství jídla, a tudíž mohl pomáhat své nemocné sestře Haně, která byla na bloku č. 10.

„Ráno dostal půl litru hořkého odvaru z kávoviny nebo čaje z trav, v poledne dostal ¾ litru polévky z řepy, bramborových slupek nebo z tuřínu, večer čtvrt bochníku chleba (350 gramů) a kousek margarínu, desetinu nebo dvanáctinu kostky.“³⁹

„Salám, jehož denní přiděl pro jednoho vězně činil 30 g, byl přidělován jen tehdy, když nebyl margarín. Dvakrát týdně dostal každý vězeň lžičku řepné marmelády. Na druhou stranu však některé dny nebylo jídlo vůbec.“⁴⁰

Počasí mělo zhoubný vliv na tělesný i duševní stav vězňů. Celkovému zdravotnímu stavu vězňů nepřispělo ani podnebí v Birkenau, které bylo velmi zlé. Vlhké klima ve spojení s přilehlými bažinami u vězňů často způsobovalo záněty průdušek či jiné dýchací problémy.

³⁷ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 66.

³⁸ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 37.

³⁹ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁴⁰ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 57.

Při varšavském procesu s vrchním velitelem osvětimských táborů Rudolfem Hössem⁴¹ v roce 1947 bylo svědecky prokázáno, že osvětimský koncern smrti byl pro svou zeměpisnou, železniční a klimatickou polohu cíleně zvolen za vyhlazovací středisko.

„Birkenau bylo postaveno na bažině, v kraji s vražedným podnebím, kde na člověka číhala smrt ze vzduchu, ze země i z vody. Bacily malárie, tyfu⁴², úplavice a jiných chorob snadno ubíjely podvyživená těla⁴³. Ráno a k večeru byl kraj zahalen vlhkými výparry z bažin a tento nezdravý vzduch byl naplněn kouřem a zápachem z blízkých krematorií. Za sucha a za vedra vězně v Birkenau ohrožovala celá mračna komárů, zato ptactvo se této krajině vyhýbalo, jako by tušilo, že se v těchto místech, kde stále panovalo zvláštní hřbitovní ticho, děje cosi hrozného.“⁴⁴

Nemocný člověk s horečkou měl většinou chorobnou žízeň, a tudíž se mu chtělo stále pít. V Birkenau však pitné vody nebylo a i za pouhou sklenici vody se platilo chlebem, ale třeba i zlatými hodinkami, protože pouze jeden vodovodní kohoutek na záchodě sloužil celému táboru.⁴⁵

4.2 Hygiena v Birkenau

Vězni neměli k dispozici ani umývárnu, takže ti čistotní se alespoň umývali v misce, ze které jedli. Často se stávalo, že nemocní použili tutéž misku jako záchodu.

Hygiena v Osvětimi takřka vůbec neexistovala, nebylo mýdlo, a když byly na ubikaci zjištěny vši, šel celý blok do plynu. V Osvětimi bývalo velmi mnoho ubitých a nemocných vězňů. Hygienické poměry v táboře byly strašné. Vězňové byli ubytováni v barácích,

⁴¹ Höss byl jedním z mála nacistů, který před soudem nezapíral svou vinu a přiznal se k svým činům plně a podrobně. Svou vinu se snažil zmenšit jedině tím, že prý poslouchal pouze rozkazy z Berlína. Varšavský nejvyšší tribunál odsoudil Hösse za mučení a násilné usmrcení milionů lidí, za hromadné olupování, spojené se znesvěcováním mrtvol, za pokusy na živých lidech a za zneuctění lidské důstojnosti. Za to byl v dubnu 1947 popraven v Osvětimi.

⁴² Skvrnitý tyfus byl stálou hrozbou vězňů, protože nákaza hrozila na každém kroku a bylo velmi těžké se této chorobě vyhnout. Vši, které přenáší tuto zákeřnou nemoc, byly všude a úmrtnost byla vysoká. Až v roce 1944, v době podstatného zlepšení a uvolnění táborového života, byl osvětimský tábor proti skvrnitému tyfu proočkován. Ale i přesto rekonvalescence po skvrnitém tyfu je dost dlouhá, choroba zanechávala komplikace a následky na srdci nebo v soustavě nervové.

⁴³ Velikého nebezpečí nakažlivých chorob si byli esesáci stále dobře vědomi. Vysvítá to nejlépe z rozkazu vydaného v roce 1943, podle kterého se esesáci mohli přiblížit k vězňům toliko na vzdálenost několika metrů. Proti malárii a proti tyfu pak používali esesáci rozličných ochranných opatření, stejně jako se chránili proti rozmanitým nepohodám, jimž byli vězňové vystaveni bez jakékoliv ochrany.

⁴⁴ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 25.

⁴⁵ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězňem koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

postavených jako koňské maštale o rozměrech 9x40 metrů, kde vězňové bydleli po 500 lidech, na tříposchodových pryčnách. Bylo přísně zakázáno vycházet v noci z bloku, a proto byly vzadu, mezi spícími vězni, umístěny dvě kádě na výkaly, které často přetékal.

„V noci nebo ráno se kádě vynášely a vyprazdňovaly do ústředních záchodů, které zůstanou navždy chloubou nacistické vynalézavosti v oboru hygieny. Představte si dřevěný barák 9x40 metrů s šesti řadami betonových podezdívek s dírami – zařízení pro 250 lidí. Ráno po budičku byla v tomto hromadném záchodě nejenom úžasná tlačenička, ale také nesnesitelný zápach.“⁴⁶

4.3 Práce v táboře

Křik a nadávky, to byla každodenní rutina, která doprovázela do úmoru vyčerpané vězně pochoduující do práce a z práce. Rudolf Buxbaum nejprve v táboře pracoval jako poslíček. Jednoho dne nastoupil na práci v SS-Stube. Tam se mu podařilo z rádia odposlouchat zprávu o válečné situaci na frontě. Když to příslušníci SS zjistili, Rudolfa zbili a vyhodili ze zaměstnání. Za trest byl poslán do lomu, kde vynášel těžké kameny. Práce zde byla velmi náročná, protože ten, kdo nesl menší kámen, byl okamžitě bit.⁴⁷

Vězni museli být venku nejméně dvanáct hodin a skrýt se nesměli ani při sebenepříznivějším počasí. Vězňové museli pracovat i za největšího deště v potrhaném plátěném oděvu, zatímco esesáci, kteří je hlídali, byli chráněni nepromokavými plášti a plachtami. Jaké následky mohl asi takovýto strašlivý pobyt v táboře zanechat na tělech a duších vězňů?⁴⁸

4.4 8. březen 1944 v Birkenau

Dne 2. března roku 1944 rozdali Němci vězňům rodinného tábora českých židů korespondenční lístky, aby mohli napsat příbuzným a známým, s rozkazem, aby jako datum odeslání napsali 25. březen 1944. Důvodem podle Němců prý byla následná cenzura, která trvá dlouho.⁴⁹

⁴⁶ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 60.

⁴⁷ KRYL, M. *Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězňem koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi*. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁴⁸ KRYL, M. *Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězňem koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi*. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁴⁹ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 191.

Ale už 4. března začaly prosakovat zprávy, že tábor bude zlikvidován, protože se blíží konec jeho půlroční karantény. Dne 5. března přišel do pisárny tábora Birkenau sám velitel Schwarzhuber⁵⁰ a prohlásil, že část vězňů rodinného tábora (BIIb), tj. ti, kteří přijeli v září 1943, odjede transportem jinam např. do Heydebrecku v Horním Slezsku. Zároveň nařídil, aby v pisárně připravili seznam všech příslušníků zářijového transportu, jak se to obvykle dělalo při všech transportech. Přitom podotkl, že je třeba, aby u vězňů, kteří mají v táboře nějaké funkce, byly tyto funkce zapsány do seznamu, neboť je v novém táboře dostanou znovu.⁵¹

Z chování dozorců v rodinném táboře bylo patrné, že se připravuje něco nekalého, protože dosud se nikdy neposílaly transportem ani děti, ani ženy s dětmi. Téhož dne tajemnice vedoucí dozorkyně Kateřina Singrová vyslechla náhodou telefonický rozhovor velitelství tábora s Berlínem, odkud přišel rozkaz, aby vězni zářijového transportu dostali „zvláštní ošetření“, to jest, aby byli všichni posláni do plynu.⁵² Důstojníci otáleli s provedením rozkazu a velitel ženského tábora Hoessler navrhoval Berlínu, aby byly z této hromadné popravy vyčleněny alespoň osoby schopné práce, které tehdy v Birkenau potřebovali. Za to byl disciplinárně potrestán a Schwarzhuber dostal příkaz, aby ihned provedl rozkaz původní. Vedoucí vězni rodinného tábora nechtěli uvěřit, že by bylo možné po dosavadním zacházení s jeho příslušníky poslat zářijové transporty do plynu. Na 3000 zdravých, většinou mladých českých lidí bylo „zlikvidováno“ přes noc, za necelé dvě hodiny.⁵³

Při procesu s Rudolfem Hössem, vrchním velitelem osvětimských táborů, který se konal v březnu 1947 ve Varšavě, se vysvětlilo, proč byl rodinný tábor českých Židů 8. března 1944 vyhlazen.

„Na dotaz polského prokurátora, proč transport českých židů, který přijel do Birkenau v září 1943 z Terezína, po půlročním pobytu v táboře celý zahynul, odpověděl Höss, že zahynul po půl roce proto, že bylo třeba napřed uklidnit českou veřejnost, zejména pak židy, kteří zůstali v Terezíně. Lidé z tohoto rodinného tábora byli vnadidlem pro další oběti. Jejich hlavním

⁵⁰ Důstojník SS Hans Schwarzhuber, budovatel a velitel koncentračního tábora Birkenau, měl největší podíl na hromadném usmrcování vězňů; na usmrcování sám dozíral. Schwarzhuber byl typický nacist, který ničil lidi napřed s pomocí lsti a podvodné přetvářky, a když viděl, že jeho vražedné úmysly byly prohlédnuty, dokázal poslat jakýkoliv počet lidí na smrt soustavnou surovostí. Z řadového esesmana se stal blokführerem a mnozí staří vězňové ho pamatovali ještě jako blokführera z koncentračního tábora v Sachsenhausen-Oranienburgu. Hamburský soud pro válečné zločince odsoudil Johanna Schwarzhubera k trestu smrti provazem dne 3. února 1947.

⁵¹ KRAUS, O. a E. KULKA. Továrna na smrt: dokument o Osvětimi. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 191.

⁵² KRAUS, O. a E. KULKA. Továrna na smrt: dokument o Osvětimi. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 191.

⁵³ HÖSS, R. Velitelem v Osvětimi: autobiografické zápisky. Praha: Academia, 2006. s.251.

*úkolem bylo, aby psali lístky s příznivým textem (Daří se mi dobře a podobně), které vyvracely pověsti o osvětimském ničení. Když transport tento úkol splnil, uznal Berlín jeho úlohu za skončenou a nařídil jeho likvidaci.*⁵⁴

4.5 Plánovaný útěk z tábora

Lidé v transportech vezli často zlato, hodinky, a když viděli, že jim to dozorcí seberou, házeli to osvětimským vězňům. Tak měl u sebe Rudolf Buxbaum šestery hodinky a ½ kg zlata. A proto se začal zabývat myšlenkou na to, jak se dostat ven z lágru, zachránit sebe a svoji sestru Hanu tím, že by všechny cenné věci dal nějakému SS, a uprchnout. Nakonec dal hodinky a zlato sestře, která tak mohla uplácat a přežít nemilosrdné živoření v továrně na smrt.⁵⁵

4.6 Přípravovaná likvidace rodinného tábora 20. června 1944

Příslušníci rodinného tábora českých Židů v Birkenau, žili ve svém táboře BIIb po zničení zářijového transportu v hrozném očekávání, co přijde, až uplyne jejich půlroční lhůta pobytu v táboře.

S velkými obavami nadešel očekávaný 20. červen 1944. Muži i ženy byli zorganizováni ve skupiny, které se chtěly bránit smrti v plynové komoře. Zaopatřili se noži, holemi, vitriolem, benzinem, které bedlivě střežili před zraky stráží a byli rozhodnuti zapálit bloky, kdyby je Němci chtěli odvléct na jistou smrt. Dne 20. června však k druhé likvidaci rodinného tábora českých židů nedošlo.⁵⁶

Důvodem, proč toho dne nedošlo k likvidaci vězňů, byl strach, že by celá likvidace vzbudila odpor napříč celým táborem. Proto od 20. června do 1. července 1944 přicházeli důstojníci do rodinného tábora českých Židů denně, aby našli jiný způsob, jak naložit s rodinným táborem. Dokonce ujišťovali všechny vězně bloku BIIb, že tentokrát opravdu pojedou jeho příslušníci transportem do jiného tábora. Svůj slib důstojníci skutečně zčásti splnili.⁵⁷

Dne 1. července vybral Obersturmführer Schwarzhuber s lékaři SS (např. s Mengelem) z tohoto tábora 1000 mužů schopných práce, mezi kterými byl i Rudolf Buxbaum, a poslali je

⁵⁴ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 200.

⁵⁵ KRYL, M. *Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězňem koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi*. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974.

⁵⁶ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 195.

⁵⁷ KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959. str. 196.

ještě téhož dne, ostříhané a převlečené do pruhovaných vězeňských šatů do koncentračního tábora v Sachsenhausenu. Zbytek, asi 6000 osob, mezi nimiž byly i ženy⁵⁸, které se nechtěly odloučit od svých dětí, zabili Němci 10. a 12. července 1944 v noci v plynových komorách.⁵⁹

⁵⁸ Ženám bylo jasné, že konec války je u konce, a mohou se tudíž zachránit posláním do jiného tábora, avšak za cenu ponechání dětí v táboře, což většinou neudělaly.

⁵⁹ KRAUS, O. a E. KULKA. Továrna na smrt: dokument o Osvětimi. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1959.str. 196.

5 Schwarzheide – pochod smrti

Při odjezdu z Osvětimi každý z vězňů fasoval půlku chleba, do něj si Rudolf Buxbaum ukryl zlato a hodinky. Po příjezdu do Sachsenhausenu byli následně vězni posláni na nákladních autech do pracovního tábora ve Schwarzheide, který se nacházel 40 km od Drážďan. Tam museli vězni pracovat ve velmi náročných podmínkách.⁶⁰

5.1 Život ve Schwarzheide

Schwarzheide byl pracovní tábor v Sasku, kam přijeli vězni z Osvětimi na velmi těžké práce. V táboře vězni pracovali 16-20 hodin denně, což bylo velmi vyčerpávající. Zanedlouho zbylo z tisíce vězňů cca 250. Hlavní náplní práce ve Schwarzheide bylo udržet v chodu neustále bombardovanou továrnu na výrobu syntetického benzínu. Rudolf Buxbaum zde však opravoval nebo stavěl betonové zátarasy na dálnice, které měly zabrzdit už postupující Sovětskou armádu. V táboře žili mimo Čechů i vězni z jiných zemí, jako byli např. Poláci a Francouzi.

Ve Schwarzheide Rudolf Buxbaum spravil jednomu z vojáků SS hodinky, a navíc mu dal ještě zlato, aby mohl poslat dopis. Viděli to však jiní esesáci a Rudolfovi hrozilo zastřelení; k tomu ale naštěstí nedošlo. Místo toho musel za trest po celý den a noc stát u táborové brány.⁶¹

5.2 Konec války

Ke konci války v zimě roku 1945 začala spojenecká vojska podnikat stále víc náletů na Německo. Samotný tábor Schwarzheide byl několikrát zasažen bombovými útoky. Několik bomb spadlo i v blízkosti pracujících vězňů, jedna z bomb zasáhla dokonce i samotný koncentrační tábor. Bomba vletěla přímo do místnosti, kde seděli vězni, a mnozí z nich byli smrtelně zraněni.

Zanedlouho se začala přibližovat k táboru fronta i samotní vězni slyšeli hřmění děl a kaťuší, a proto Němci evakuovali celý tábor. Tudíž museli všichni vězni vyrazit jihovýchodním směrem. Okolo tisícovky vězňů bylo ráno 16. nebo 18. 4. 1945 vyhnáno na vyčerpávající třístakilometrový pochod smrti. Došli do továrny Kunnert ve Varnsdorfu⁶², kde si zbytek vězňů

⁶⁰ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁶¹ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁶² Do Varnsdorfu přišel 24. 4. 1945 pochod smrti, který vyšel 18. 4. z KT Schwarzheide (pobočného tábora KT Sachsenhausen a KT Ravensbrück).

poprvé odpočinul. Přečkali zde několik úmorných dní bez jídla, kdy vězni jedli trávu a kopřivy. Posléze byli naloženi na otevřené vagony na uhlí a dvě noci byli vezeni do neznáma směrem na západ.

Často se stávalo, že vězni, kteří už byli natolik vyčerpaní z úmorného stání v přeplněných vagonech, byli exemplárně stříleni SS. Dokonce jednoho vězně, který se pokusil o útěk už ve Varnsdorfu, Němci potrestali smrtí oběšením.⁶³

Z Varnsdorfu dojeli vyhladovělí, nemocní a k smrti unavení vězni do České Lípy, odtud došli dne 5. května do Litoměřic. Tam jejich esesácký dozor náhle zmizel. V blízkém Terezíně se pak zbylých tří set vězňů ujal Červený kříž, od kterého vězni dostali ešus sladkého čaje a velký kus chleba. Nakonec Rudolf Buxbaum odjížděl domů až koncem května 1945, kvůli prodělanému tyfu, který mu neumožňoval opustit tábor ihned po konci války.⁶⁴

5.3 Osudy rodiny Rudolfa Buxbauma za války

Nejbližší rodina Rudolfa sice pobyt v koncentračních táborech s velkou dávkou štěstí přežila, ale válku nepřečkalo mnoho jejich příbuzných. Zemřeli všichni sourozenci Jindřicha Buxbauma. Bruno⁶⁵ a Viktor⁶⁶ údajně již v roce 1938 na selhání srdce v souvislosti s událostmi v Evropě a s perzekucí Židů, Aurela nacisté zabili 7. září 1942 ve vyhlazovacím táboře Majdanek⁶⁷, Johana Grünwaldová⁶⁸ zemřela 24. ledna 1943 v Terezíně.

Hana Buxbaumová se na konci války dostala do Bergen-Belsenu, kde se nakazila skvrnitým tyfem. Naštěstí po několikaměsíčním léčení přežila a vrátila se k rodině.

⁶³ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁶⁴ KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974. V držení Jindřicha Buxbauma.

⁶⁵ Bruno Buxbaum (bratr Jindřicha Buxbauma) se narodil 24. 2. 1887 v Kyjově na Hodonínsku. Zemřel 18. 12. 1938 taktéž v Kyjově.

⁶⁶ Viktor Buxbaum se narodil 8. 7. 1885 v Kyjově na Hodonínsku.

⁶⁷ Rudolf Aurel Buxbaum se narodil 19. 7. 1899. Před deportací pobýval v Brně. Do Terezína byl odvezen transportem Ai, číslo 354(8. 4. 1942). Následně byl deportován 27. 4. 1942 transportem Aq číslo 519. Zemřel 7. 9. 1942 v koncentračním táboře Majdanek.

⁶⁸ Johana Grünwaldová (manželka Mořice Fukse) se narodila 7. 4. 1891 taktéž v Kyjově.

6 Život po válce

Otec Rudolfa Jindřich Buxbaum zemřel v roce 1950 a jeho žena Berta o dvacet sedm let později v roce 1977.⁶⁹ Oba jsou pochováni na židovském hřbitově v Olomouci. Do svého domu v Hradečné se Buxbaumovi vrátili až v roce 1951. V roce 1953 se Rudolf oženil s Věrou Konečnou.

6.1 Věra Buxbaumová

Věra Buxbaumová (rozená Konečná) se narodila ve Šternberku. Její otec (Jakub Konečný, *1884) zde v Olomoucké ulici provozoval řeznictví. Nedlouho po záboru Sudet Němci, v říjnu 1938, musela rodina chvatně v noci Šternberk opustit. Důvodem byla hrozba otcova zatčení. Rodina se uchýlila hned za protektorátní hranici do Bohuňovic, kde přečkala válku, aby se následně do Šternberka vrátila.

Rodině bylo řeznictví v roce 1949 znárodněno a otec nedlouho poté zemřel.⁷⁰ Věra po válce ukončila tamní měšťanskou školu a začala pracovat jako účetní v podniku Chronotechna Šternberk. Zde se seznámila s hodinářem Rudolfem Buxbaumem, jenž prošel Terezínem a Osvětimí, v roce 1953 se za něj provdala a přestěhovala se k němu do Nové Hradečné.⁷¹

Věra a Rudolf Buxbaumovi spolu žili jedenatřicet let a vychovali syny Jindřicha, Pavla a Rudolfa. Každý z manželů se držel své víry, Věra katolicismu a Rudolf judaismu.

Pobyt v koncentračních táborech Rudolfovi bohužel vážným způsobem narušil zdraví a v roce 1984 ve svých devětapadesáti letech zemřel. Ze židovského hřbitova v Olomouci byl převezen na hřbitov do Hradečné.

⁶⁹ Berta Buxbaumová zemřela 7. 7. 1979.

⁷⁰ Její otec Jakub Konečný nechtěl dát sovětským vojákům svého koně, a tak od jednoho vojáka dostal pažbou do spánku. Zranění mělo za následek dlouhodobé bolesti hlavy, oslepnutí na jedno oko a později smrt.

⁷¹ Věra Buxbaumová (1931–2020). Redirecting to <https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Copyright © 2008 [cit. 09.03.2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

7 Rozhovor s Jindřichem Buxbaumem

Identifikace pamětníka

Věk: 67

Pohlaví: muž

Vzdělání: střední vzdělání, vyučený

Zaměstnání: ---

Přibližně bydliště: Nová Hradečná

Jak byste popsal dětství Vašeho otce?

Tatínek se narodil roku 1925 a byl druhý ze třech sourozenců. Nejstarší byla Hanka, pak byl on a pak byla nejmladší Ilse. Základní školu skončil už ve třinácti letech, jelikož v roce 1938 byly obsazeny Sudety, tak ve vzdělání nemohl pokračovat, a tudíž aspoň pomáhal v hospodě.

Tatínek chodil do německých škol, česky se naučil mluvit, ale nikdy nepsal pravopisně dobře. Proto jeho vzpomínky zapsal Dr. Kryl z toho důvodu, že chtěl dostat odškodnění z Německa za pokusy, které na něm dělal Mengele. Jenomže ta situace byla taková, že namísto dvaceti tisíc marek dostal dvacet tisíc bonů a bylo to vyřešeno. Čili okradli ho vlastně Němci a okradli ho potom také komunisti. Tito lidé byli vlastně pořád okrádání. Navíc, když se vrátil z Auschwitzu, tak nakonec musel v roce 1948 nastoupit na vojnu.

Jeho starší sestra Hana začala chodit na Gymnázium v Uničově, ale musela ho opustit.

V podstatě, když přišlo obsazení Sudet, tak museli odejít z tohoto domu v Hradečné s dvaceti kily zavazadel. Odešli tam, kde se dalo v poklidu žít, tudíž mimo Sudety do Kyjova. Tam měl děda bratry a sestru, odešli tam s celou rodinou. Pak nastala ta situace, že v roce 1943 byli transportováni z Uherského Brodu do Terezína. V Terezíně zůstal můj děda s nejmladší dcerou Ilsou, tatínek (Rudolf Buxbaum – pozn. D. Š.) společně se svojí sestrou Hanou se dostali transportem do Osvětimi.

Jak byste shrnul jeho životní osudy v Osvětimi?

Tatínek v podstatě, když přišel do Terezína 28. 1. 1943 byl v Jugendheimu, pracoval v hodinářské dílně. Tam vlastně začal jakoby mít první kontakt s hodinařinou a zlatnictvím. Zde se vyučil hodinářem.

Zážitky z ghetta hodnotil jako strašné, ale pořád proti Osvětimi to byly lázně. Bylo to hrozné, spousta lidí nepřežilo, ale jakoby se to dalo v Terezíně ještě přežít. V Osvětimi byla selekce a buď tě dali okamžitě do plynu nebo jsi měl šanci nějakým způsobem nějakou dobu žít, no ale vesměs málokdo přežil, to bylo pár tisíc.

V ghettu byl strašný hlad, kšeftovalo se tam vzájemně se vším možným. Hlavně s jídlem, třeba za spravení hodinek se platilo chlebem. V Terezíně byla možnost, aby došel aspoň nějaký balík, v Osvětimi vůbec. Vězně udržovala naděje, že budou brzy svobodní, jenomže si to mysleli a mezi to musely uběhnout další nekonečné dva roky. Říkám, poněkud horší to bylo v Osvětimi.

Chlapci bydleli na poschod'ových dřevěných palandách, pořád to bylo lepší než v té Osvětimi, kde byli naskládání jeden vězeň na druhém. Kdo v Osvětimi byl, tak ví, jak to tam vypadá.

Jakže se udržel Váš děda v ghettu?

On byl válečný invalida a říká se, že se za něj přimluvil starosta Hradečného, který mu tam napsal nějaký dopis, takže ho v Němci v Terezíně nechali.

Potkávali se jednotliví členové té rodiny mezi sebou?

V Terezíně ano, v Osvětimi ne. Tam byli vězni vyselektováni – ženy zvlášť, muži zvlášť. Vesměs málokterý rodič nešel do plynu, ženy šly obyčejně do plynu. Jak byla žena s dítětem, tak šla do plynu.

Jak pomáhal Rudolf své sestře?

Pomáhal jí tak, že on tam přijel dříve, takže se v táboře už orientoval.

Změnilo se nějak postavení Židů po válce?

Po válce se to změnilo k lepšímu, ale jak přišli komunisti k moci, tak se celé chování proti židovské menšině změnilo, jelikož se v roce 1948 Izrael nepřiklonil k Sovětskému svazu.

Vypovídal Váš otec po válce o zločinech nacistů?

Měl jít svědčit do Norimberku na Norimberský proces, ale nejel tam, jelikož mu to jeho zdravotní stav neumožňoval.

Nepřemýšlel Váš otec o emigraci?

Oni měli návrh, aby odjeli do Švédska. Ale babička s dědou mysleli, že když tady mají ten obchod a hospodu, tak budou mít nějaké živobytí, ale než to rozjeli, tak přišli komunisté a bylo všechno ztraceno. Babička za to, že podnikala, dostala 178 korun důchodu. V podstatě všichni, kteří podnikali, byli bráni jako kulaci, nedostali ani pořádné důchody, takže neměli z čeho žít.

Co dělal Váš otec po válce?

Po konci války nevěděl, že rodiče přežili. Rodiče zas nevěděli, že přežil on. Babička říkala, že to je z mnoho tisíc rodin, co se celá vrátila. Od dědy se třeba nevrátil nikdo. V roce 1948 musel ještě navíc nastoupit na vojenskou službu. Po válce pracoval v Chronotechně ve Šternberku.

Udržoval Váš otec se svými spoluvězni kontakt i po válce?

Ano, udržoval kontakt s nějakými vězni, např. s Pavlem Salusem, Pavlem Stránským, Karlem Grimmem a Kurtem Egerem.

Váš otec se svojí sestrou prošli Osvětimí, továrnou na smrt; jak byli sdělní ohledně svých zážitků z války?

Můj otec se o tom nikdy nechtěl bavit, ani mi nikdy nevyprávěl žádné zážitky z války.

Jaké psychické a fyzické následky měl Váš otec po prožitých útrapách za 2. světové války?

Pamatuji si, jak byl stále nemocný, z války měl velmi špatné srdce a žaludeční vředy. Umřel předčasně v 59 letech.

Vracely se Vašemu otci vzpomínky, jak se to projevovalo?

Pamatuji si, že byl můj otec stále smutný. Občas se stávalo, že se mu v noci zdálo o prožitých hrůzách, takže hrůzou křičel. Také při umírání vykřikoval německé rozkazy.

Dostal nějaké odškodnění?

V 70. letech dostal odškodnění za pokusy, které na něm byly prováděny (dostával injekce od Mengeleho). V 80. letech měli vězni dostat další odškodnění, ale komunisté tuto akci zadrželi. V 90. letech vězni, kteří se dožili roku 1998, dostali odškodnění, což se ale netýkalo mého otce, jelikož on zemřel v roce 1984.

Nepřemýšlel jste o emigraci z Československa např. do Izraele?

Ano, přemýšlel a stále přemýšlím. V minulosti jsem chtěl v Izraeli zůstat. V izraelské armádě jsem byl dva měsíce. Ale musel jsem se vrátit kvůli firmě (autoservisu).

Kdy jste se začal zajímat o osudy své rodiny za 2. světové války?

Odmalička, zajímal jsem se od mládí, protože se o tom v naší rodině moc nemluvalo.

Jak se díváte na dnešní dobu, kdy stále existují lidé, kteří popírají holocaust?

Jsou to lidé, kteří nejsou sečtělí, buď neznají historii, nebo to ani nechtějí vědět.

Když se zpětně ohlédnete na příběh Vaší rodiny, mělo to na Vás nějaký dopad?

Mělo to na mě určitě dopad. Od malička jsem jezdil na židovskou obec, kde jsem se začal seznamovat s židovskou kulturou. Avšak míval jsem za to problémy ve škole, na vojně, ale i v učení. Dnes jezdím často fotit do Osvětimi a do různých židovských obcí po celém světě.

Děkuji za rozhovor.

Analýza rozhovoru:

Rozhovor byl veden s pamětníkem, který je velmi ovlivněn pohnutými osudy své rodiny, a proto se mi snažil předat mnoho informací. O rozhovoru si myslím, že se docela povedl, a že by v budoucnu mohl sloužit jako další podklad pro navázání či vytvoření další práce. Tyto informace jsou velmi cenné pro pochopení traumatu šoa na přeživší holocaustu.

Myslím, že mi tato práce dala větší rozhled o tom, jaké příkoří zažíval židovský národ nejen za druhé světové války, ale i po ní. Rozhovor považuji za vydařený.

Zaznamenal: David Šebesta

V Nové Hradečné 30. dubna 2021

8 Závěr

Výsledek bezohledného nacistického teroru proti obyvatelům okupovaných území byl neskutečný. Odhaduje se, že v nacistických koncentračních táborech zahynulo okolo tří milionů lidí. Z těchto tří milionů byl zabit jeden milion v jednom jediném táboře, v největším vyhlazovacím koncentračním táboře v Osvětimi.

Tato strašlivá čísllice sama jasně ukazuje rozdíl mezi vyhlazovacím koncernem továren na smrt v Osvětimi a všemi ostatními nacistickými koncentráky. O to více je ještě větší zázrak, že se Rudolf Buxbaum společně se svou rodinou vrátil po válce domů živý.

Na počátku své práce jsem si kladl otázku, jak mohou prožité hrůzy za 2. světové války ovlivnit člověka po zbytek života. Je naivní si myslet, že by se snad týraný vězeň z německých lágrů mohl navrátit k normálnímu životu. Vězeň, který viděl šlehat plameny a dým z komínů krematoria, slyšel nárek a křik vězňů, cítil vzduch otrávený zápachem ze spálených lidských těl.

Právě kvůli těmto hrůzným zážitkům, co tito věznění zažili v koncentračních táborech, jsem si zpočátku myslel, že budou všichni živoucími svědky nejhorší genocidy, která se kdy udála.

S odstupem času jsem však došel k názoru, že lidé postihnutí stigmatem holocaustu přistupovali ke svému neštěstí jako ke stinné stránce svého života, na který mnoho z přeživších chtělo rychle zapomenout. O to víc bychom si měli tyto stinné chvílky lidstva stále připomínat, jinak by se mohlo stát, že kvůli naší lhostejnosti k historii a pocitu bezpečí v dnešní době by se mohly tyto drastické události i po letech znovu opakovat.

9 Seznam pramenů a literatury

9.1 Prameny

Dita Krausová (1929). Redirecting to <https://www.pametnaroda.cz/cs> [online].

Copyright © 2008 [cit. 06.02.2021]. Dostupné

z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/krausova-dita-1929>

Dora Pešková, rozená Steinová (1921–2020). Redirecting to

<https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Copyright © 2008 [cit. 06.02.2021]. Dostupné

z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/peskova-rozena-steinova-dora-1921>

František Schnurmacher (1912–1984). Redirecting to

<https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Dostupné

z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/schnurmacher-frantisek-19820721-0>

Hana Kumperová, rozená Sachselová (1926). Redirecting to

<https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Copyright © 2008 [cit. 06.02.2021]. Dostupné

z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/kumperova-rozena-sachselova-hana-1926>

Holocaust. *Holocaust* [online]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/>

KÁRNÝ, M., ed. *Terezínská pamětní kniha: židovské oběti nacistických deportací z Čech a Moravy 1941-1945*. Praha: Melantrich, 1995. Terezínská iniciativa. ISBN 80-7023-209-9.

Kronika | Obec Nová Hradečná. *obec Nová Hradečná – Rozcestník* [online]. Copyright

©2011 [cit. 16.02.2021]. Dostupné z: <http://www.novahradecna.cz/kronika>

KRYL, M. Záznam vzpomínkového rozhovoru s vězněm koncentračního tábora v Terezíně (tzv. ghetta) a Osvětimi. Sepsáno v Nové Hradečné, 15. 7. 1974.

Michal Efrat (1926–2017). Redirecting to <https://www.pametnaroda.cz/cs> [online].

Copyright © 2008 [cit. 06.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/efrat-michal-1926>

Paměť národa. Redirecting to <https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Copyright ©

2008 [cit. 08.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs>

POL – Osvětim-Březinka: *Koncentrační tábory*. Valka.cz | Homepage [online]. Copyright © ISSN [cit. 09.03.2021]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/POL-Auschwitz-Birkenau-t19193>

ŠTEFLOVÁ, L. *Dětská časopisecká tvorba v terezínském ghettu* [online]. Brno, 2010 [cit. 08.03.2021]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/zir18b/>. Diplomová práce.

Terezín Memorial. *Terezín Memorial* [online]. Copyright © Terezín Memorial 2017 [cit. 08.02.2021]. Dostupné z: <https://www.pamatnik-terezin.cz/>

Věra Buxbaumová (1931–2020). Redirecting to <https://www.pametnaroda.cz/cs> [online]. Copyright © 2008 [cit. 09.03.2021]. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

Rozhovor s Jindřichem Buxbaumem uskutečněný dne 25. 2. 2021 v držení autora práce.

9.2 Literatura

FRIEDLER, E., B. SIEBERT a A. KILIAN. *Svědkové z továrny na smrt*. Praha: Rybka, 2007. ISBN 978-80-87067-64-2

HÖSS, R. *Velitelem v Osvětimi: autobiografické zápisky*. Přeložil Petr DVOŘÁČEK. Praha: Academia, 2006. Stíny. ISBN 80-200-1471-3

KLEN, R. a P. NARWA. *Vryté do paměti: shromaždiště*. Praha: Faun, 2004. ISBN 80-86275-20-5

KRAUS, O. a E. KULKA. *Továrna na smrt: dokument o Osvětimi*. 5. vyd. Praha: Naše vojsko, 1957, 287 s. Dokumenty, sv. 60.

KULKA, E. *Útěk z tábora smrti: Osvětim 1944*. Praha: XYZ, 2011. ISBN 978-80-7388-506-9

STRÁNSKÝ, P. *Poslové obětí: z Terezína do Terezína se zastávkou v Osvětimi-Březince a Schwarzheide*. Praha: Perla, 1999. ISBN 80-902156-4-5.

VRBA, R. *Utekl jsem z Osvětimi*. Vyd. 2. Přeložil I. HRDLIČKOVÁ, přeložil T. PĚKNÝ. Praha: Sefer, 2007. Edice prózy (Sefer). ISBN 978-80-85924-50-3.

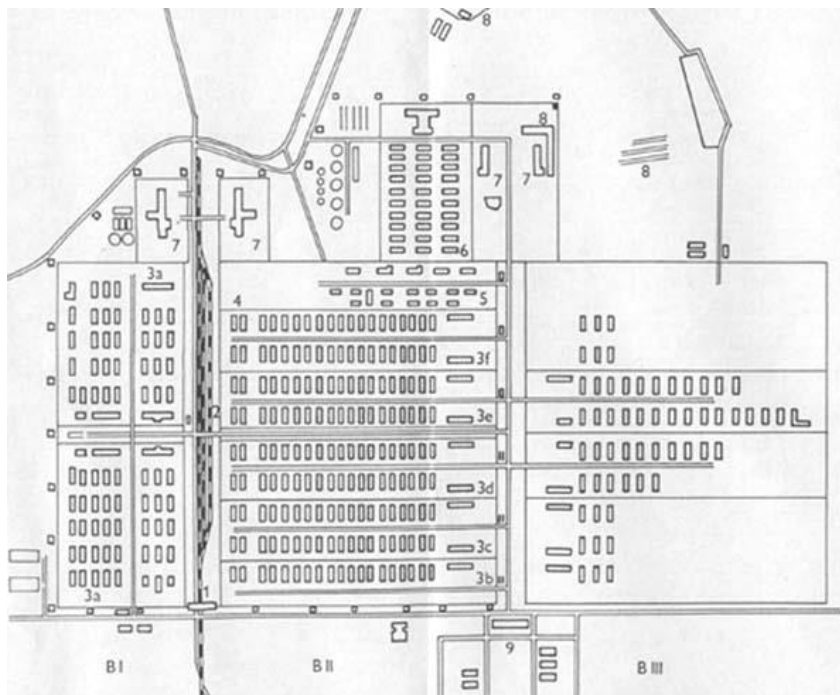
10 Přílohy

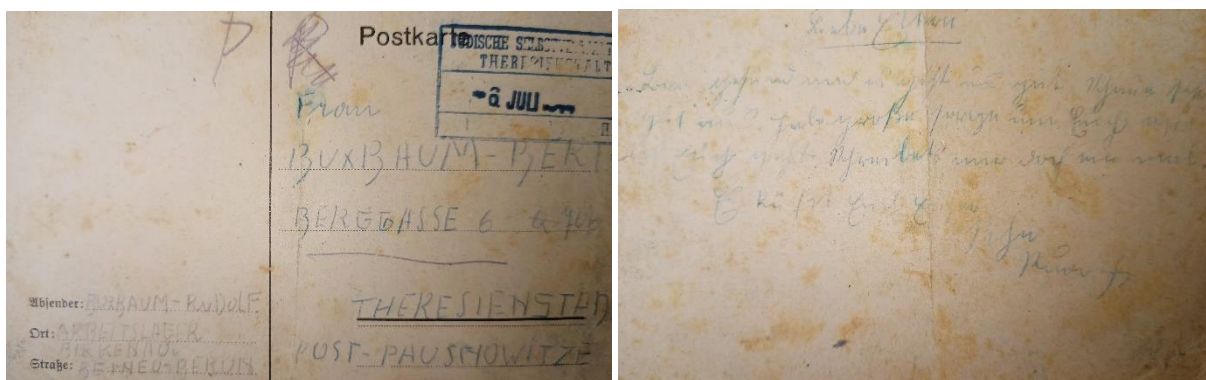
Příloha č. 1: Dům v Hradečné, kde se narodil Rudolf Buxbaum v roce 1938. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

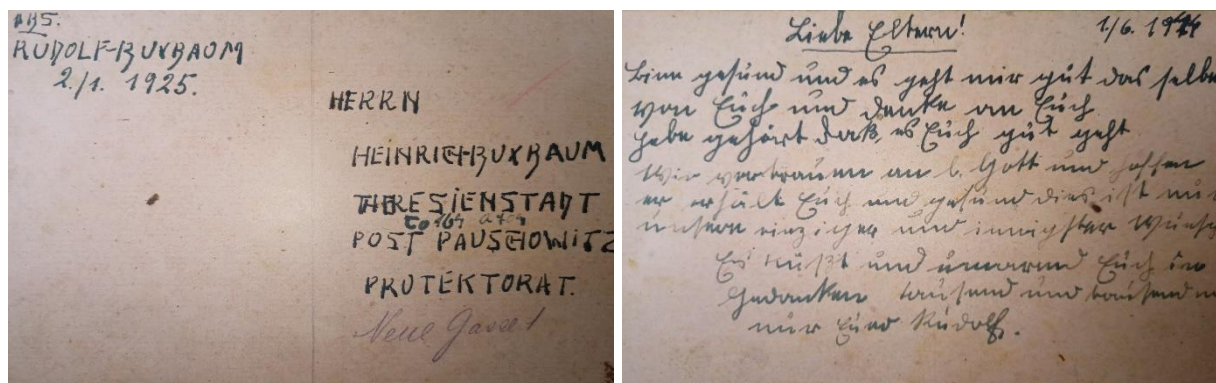
Příloha č. 2: Hannoverská kasárna v ghettu Terezín. Obrázek převzat z: vedem-terezin.cz [online]. [cit.2020-10-4]. poslední editace 18. 1. 2020. Dostupné z: <https://www.vedem-terezin.cz/toulky/26.html>

Příloha č. 3: Situační plán koncentračního tábora v Birkenau (část 3c-rodinný tábor, BIIb, kde pobýval Rudolf Buxbaum). Obrázek převzat z: valka.cz [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 15. 10. 2020. Dostupné z: <https://www.valka.cz/POL-Auschwitz-Birkenau-t19193>

Příloha č. 4: Dopis Rudolfa Buxbauma své matce Bertě Buxbaumové z Terezína. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 5: Dopis Rudolfa Buxbauma svému otci Jindřichu Buxbaumovi. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 6: Hana Buxbaumová, sestra Rudolfa, která přežila pobyt v Terezíně, Osvětimi a Bergen-Belsenu. Obrázek převzat z: Paměť národa: Věra Buxbaumová [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 7. 11. 2017. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

OBCHODNÍ A ZIVNOSTENSKÁ KOMORA V BRNĚ
Číslo seznamu učňů: U 53813

**VYSVĚDČENÍ
O ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠCE UČŇOVSKÉ**

B u x b a u m Rudolf

narozen(a) dne 2. 1. 1925 v Hradebná
politický okres Sternbark (země) Morava

skláda dlečného dne před předepsanou zkoušební komisí, sřízenou podle §§ 6 a 7 vědného nařízení ze dne 3. říjence 1943 o úpravě vřetku k povolání, č. 200/43 Sb., závěrečnou zkoušku učňovskou

z učebního oboru n o d i n á ř s tímto výsledkem:

Zkouška věcných znalostí dobře Zkouška zručnosti dobře
Celkový výsledek dobře

V Brně dne 11. 5. 1946

Zkušební komise pro závěrečné zkoušky učňovské Obchodní a živnostenské komory v Brně

Předseda [podpis]
Předseda [podpis]

STUPNICE ZNÁMEK

1	2	3	4	5
velmi dobře	dobře	uspokojivě	zaneprávně	nedostatečně

*) Jestliže zkoušenec dovede ve všech předložených zkouškových úlohách a ve všech případech odborných poznání úroveň velmi dobře, může být povýšen k následující celé zkouškové úrovni podle tohoto a výše uvedeného.

Form 128 Všeobecná a dohodnutá úprava učňovské 40-3024

Příloha č. 7: Vysvědčení Rudolfa Buxbauma o závěrečné zkoušce učňovské z roku 1946. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 8: Rudolf Buxbaum v roce 1948 při nástupu na vojenskou službu. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 9: Novomanželé Buxbaumovi v roce 1953. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 10: Zprava: manželé Věra a Rudolf Buxbaumovi v Kyjově, dále pak Rudolfovy sestry Ilsa a Jana a jejich manželé (cca r.1953). Obrázek převzat z: Paměť národa: Věra Buxbaumová [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 7. 11. 2017. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

Příloha č. 11: Rudolf Buxbaum se svou a matkou a jeho dětmi Jindřichem, Pavlem a Rudolfem. Obrázek převzat z: Paměť národa: Věra Buxbaumová [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 7. 11. 2017. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

Příloha č. 13: Věra Buxbaumová se svými syny. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.

Příloha č. 12: Rudolf Buxbaum Obrázek převzat z: Paměť národa: Věra Buxbaumová [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 7. 11. 2017. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

Příloha č. 14: Manželé Rudolf a Věra Buxbaumovi se vnukem Tomášem v roce 1983. Obrázek převzat z: Paměť národa: Věra Buxbaumová [online]. [cit. 2020-10-4]. poslední editace 7. 11. 2017. Dostupné z: <https://www.pametnaroda.cz/cs/buxbaumova-vera-1931>

Příloha č. 15: Jindřich Buxbaum na Židovské obci v Olomouci v roce 2016. Dostupné z rodinného archivu Jindřicha Buxbauma.